

לעומת זאת במחבת בפסח הקל כסבורים שדי לו בהגעלה ואילו באיסורים הצריך לו ליבון ומשמע שסובר שחמץ היתרא

בישול לפסח בכלי חמץ בן יומן

נ"ט בר נ"ט בבשר בחלב

נ"ט בר נ"ט בבשר בחלב

1. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קיא עמוד ב

איתמר, דגים שעלו בקערה, רב אמר: אסור לאכלן בכותח, ושמואל אמר: מותר לאכלן בכותח; רב אמר אסור - נותן טעם הוא, ושמואל אמר מותר - נותן טעם בר נ"ט הוא.... אמר חזקיה משום אביי, הלכתא: דגים שעלו בקערה - מותר לאוכלן בכותח.¹

אין נ"ט בר נ"ט באיסורים

2. שו"ת הרשב"א חלק א סימן תקטז

דלא אמרו נותן טעם בר נותן טעם אלא בדבר שהוא עובר לשני טעמים עד שלא יבא לידי איסור כדגים שעלו בקערה. אבל מה שקבל טעם מן האיסור אפי' אתה מרבה בו כמה טעמים לעולם אסור. דאיסור שבו להיכן הלך?

ועיקר טעמו של דבר זה שאמרו בנותן טעם בר נותן טעם בבשר בחלב היינו לפי שכל בלע היתר שנחלש ונקלש עד שאין בו אלא נותן טעם בר נותן טעם אינו ראוי לחול עליו שם איסור.²

מחלוקת ראשונים בגדר החמץ והנפק"מ

מחלוקת ראשונים האם חמץ שנבלע קודם פסח נחשב בליעת איסור והנפק"מ להכשר שיפודים ואסכלאות

3. בית יוסף אורח חיים סימן תנא

ד כלים שמשמשין בהם על ידי האור כגון שפודין ואסכלאות וכיוצא בהם צריכין ליבון ברייתא בסוף מסכת עבודה זרה (ע"ה) והביאה הרי"ף³ בפרק כל שעה (ס"ה) וכתב הר"ן (י"ה דברים) נראה שדעתו דדברים שנשתמש בהם חמץ על ידי האור צריכין ליבון ואף על גב דאסיקנא בסוף עבודה זרה (ע"ה) דכל היכא דהיתרא בלע בהגעלה סגי ליה איכא למימר דחמץ כיון ששמו עליו איסורא בלע מיקרי. וכן נראה שהוא דעת הרא"ש⁴ שהרי גם הוא כתב ברייתא זו בפרק כל שעה (ס"ה) וכתב רבינו ירוחם (נ"ה ח"ב מ"ב) שכן דעת רוב הפוסקים.

והרב המגיד כתב בפרק ה' (ה"א) שפודין ואסכלאות לא נתבאר דינן בגמרא לענין חמץ בפסח ונחלקו בו המפרשים ז"ל יש מי שאומר שדינן כדין שאר האיסורין וצריכין ליבון ויש מי שאומר שכיון שמה שבלע היה היתר די בהגעלה ואפשר שזהו דעת רבינו שהזכיר כאן בסנינים הגעלה ובפרק י"ז מהלכות מאכלות אסורות (ה"י) בלוקח סכין מן הגויים הצריך ליבון ולא הזכיר כאן ליבון כלל.

השו"ע פסק להכשיר בשיפודים ואסכלאות ומשמע שסובר שחמץ נחשב בליעת איסור

4. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תנא ענין ד

כלים שמשמשים בהם על ידי האור כגון שפודים ואסכלאות וכיוצא בהם, צריכים ליבון; והליבון הוא עד שיהיו ניצוצות ניתזין מהם.

5. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תנא ענין יא

מחבת שמתגנין (פי' שיוצקין בה שמן לאפותו) בה, מותרת בהגעלה;

6. שולחן ערוך הכשר וטבילת כלים סימן קכא ענין ד

מחבת שמתגנים בה, אף על פי שלענין חמץ בפסח די לה בהגעלה, לענין שאר איסורים צריכה ליבון.³

החוק יעקב הסביר שבצירוף ספקות נוספים מחשיב השו"ע חמץ כהיתרא בלע

7. חק יעקב סימן תנא ס"ק לח

וביורה דעה סימן קכ"א [סעיף ד] כתב ... וטעמו, כיון שיש הרבה דעות במחבת דלא הוי כתשמיש ע"י האור וסגי בהגעלה, על כן סומכין עליהם לענין חמץ דיש פוסקים דמקרי היתרא בלע, וכמו שכתבתי ס"ק י"ד⁴ וכ"ב.

דעת הב"י בנ"ט בר נ"ט בחמץ

8. בית יוסף סימן תמז אות ה (ב) ד"ה ומה שכתב

ומיהו יש לחוש בכלים דידן המיוחדים למרקחות מפני שלפעמים מבשלין בהם מרקחת עשויה עם פתיית לחם ודבש לעשות ממנה פת הבאה בכיסנין אלא שאפשר לומר שמאחר שאותם כלים אין מבשלים בהם אלא מרקחות ולא דברים אחרים אלא לעתים רחוקים הווי ליה כאילו אינן בני יומן בודאי ומכל מקום ראוי להחמיר.

מדברי הב"י בפסקה זו משמע שחמץ הוא היתר ושייך בו נ"ט בר נ"ט

...ומה שכתב רבינו בשם העיטור (הל' בעור חמץ קנה; הל' הכשר בשר י:) דגיעול היוצא מדופנו של כלי בטל הוא. נראה שטעמו משום דלא דמי חמץ לשאר איסורים שפליטת הכלים אוסרת דשאר איסורים פליטת הכלי נבלע בהיתר בשעת איסורו אבל חמץ דכי בלע מפליטת הכלי בזמן היתרו הוא הילכך מאחר שאינו בעין אינו חשוב ובטל הוא וזה טעם היתר בשר יבש וגבינה שנמלחו קודם הפסח.⁵

ובפסקה זו משמע שני"ט בר נ"ט אסור בחמץ אלא בשאינו בן יומן ולא כפי שהתיר בבשר בחלב

ועוד יש לומר דסבר דסתם כלים אינן בני יומן אמרינן לענין איסור חמץ כדמשמע מדין זיתים שכבשן דבסמוך וכיון שכן הווי ליה נותן טעם לפגם קודם הפסח ומותר אפילו לדברי האוסרין נותן טעם לפגם משום דפגם זה תחלת נתינת טעמו היה קודם הפסח וכמו שכתבו ההגהות (שם) ואפשר לומר דהרא"ש נמי סבר הכי דסתם כלי גויים אינן בני יומן גם לענין חמץ בפסח.⁶

נטיית פוסקי ספרד למעשה

האור לציון מהדין התיר נ"ט בר נ"ט גם בפסח עצמו והמליץ למעשה כשאפשר להשאיר אותם לאחר הפסח. ובמאכלי חריפים לא שייך נ"ט בר נ"ט.

9. שו"ת אור לציון חלק ג פרק ח - תערובת חמץ אות יג

תשובה. אם בישל את המאכלים לפני הפסח, אפילו אם בישל אותם בכלים בני יומן, מותרים המאכלים בפסח לבני ספרד. ואם בישל את המאכלים בפסח, אין להתירם אלא אם בישל אותם בכלים שאינם בני יומן. (דהיינו שלא בישל בהם חמץ בתוך כ"ד שעות).

ומכל מקום אם הם מאכלים שיכול להשאירם לאחר הפסח, מן הראוי להחמיר להמנע מלאכלם עד אחר הפסח.

אם מעט אם הרבה אלא שעד עכשיו לא אסרו הכתוב ועכשיו הוא כחתיכת נבילה (ת"ה בית ד' שער ד' וכ"כ הר"ן):

הגעלת כלים קודם פסח

השו"ע מתיר להגעיל קודם הפסח כלים בכלי בן יומו ושאינו שישים כנגדו ומשמע שהוא מצד נט בר נט דהיתרא. והרמ"א לא מגיה עליו.

14. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תנב סעיף א

יש לזהר להגעיל קודם שעה חמישית כדי שלא יצטרך לדקדק אם הכלים בני יומן או לאו (או אם יש שישים במים נגד כלי שמגעיל או לאו). (טור) וכן אם מגעיל כלים שבליעתן מועטת עם כלים שבליעתן מרובה. וכן אם משהא הכלים בתוך היורה יותר מדאי ואינו משהא אותם כל כך.

המג"א מסביר שטעם ההיתר שהוא טעם שלישי ובוזה מודה הרמ"א

15. מגן אברהם סימן תנב ס"ק א

א. אם הכלים ב"י. שאע"פ שהכלי ב"י ואין ס' במים נגדו אפ"ה שרי משום דהוי נ"ט בנ"ט דהיתרא מה שא"כ אחר שעה ה'

וקשה דהא בס"י תמ"ז ס"ה אוסר רמ"א דברים המתבשלים ולא התיר מטעם נ"ט בנ"ט ולמה מתיר כאן לכתחלה וי"ל דהכא כיון דאיכא הרבה טעמים מן המאכל לכלי ומן הכלי למים ומן המים לכלי שרי:

החוק יעקב מוסיף טעם לחלק שבמאכל יכול לאכלו שלא בפסח

16. חק יעקב סימן תנב ס"ק ב

. ואף על גב דלעיל בסימן תמ"ז סעיף ה' אוסר בהג"ה דברים המתבשלים בכליהם ולא התיר מטעם נ"ט בר נ"ט, י"ל משום דבנתבשל קיימא לן לאסור נ"ט בר נ"ט לכתחלה, כמבואר ביורה דעה סימן צ"ה [סעיף ב בהגה] ובספרי מנחת יעקב כלל נ"ז ונ"ח [ס"ק ד], יע"ש. והתם מקרי לכתחלה, כיון שיכול לאכלו קודם פסח או לקיימו עד לאחר פסח, וגם יש אומרים דחמץ כיון ששמו עליו מקרי איסורא בלע, וכמו שכתבתי לעיל סימן (ת"ן) [תנא] ס"ק י"ד. מה שאין כן כאן גבי כלים דאיכא הרבה נותנים טעם, מן האוכל לכלים ומן הכלים למים ומהמים לכלי וחוזר ויפלוט מהכלי להתבשל תוך הפסח, על כן מתירין כאן.

הרא"ש, למרות שסובר שחמץ נחשב בליעת איסור, מקל בטעם שלישי כאשר שניים מתוכם הם בכלים ואחד במשקה

17. רא"ש מסכת פסחים פרק ב סימן ז

ובערב הפסח קודם שעה חמישית דשעת היתר הוא מותר להגעיל אפ"י בן יומו משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם חמץ נותן טעם בכלי כוהכלי במים כו וחוזר ונבלע בכלי וכולהו היתר. והוי כמו דגים שעלו בקערה (חולין דף קיב) דמותר לאוכלן בכותח.

ואפילו לדברי המפרשים עלו אין נתבשלו לא הכי שרי. דהתם הבשר הנבלע בדגים חשוב טעם כי נבלע אוכל באוכל שדגים ראויין לאכילה והבשר נותן בהם טעם לשבח הלכך אסור לאוכלן בכותח אם נתבשלו בקדירה אבל הכא טעם החמץ הנפלט מן הכלי למים וחוזר ונבלע בדופני הכלי אינו חשוב טעם כשיחזור ויפלוט בפסח לתוך התבשיל.⁸

וכל זה במאכלים רגילים, אבל אם בישל מאכלים חריפים, וכגון פלפל חריף, אסורים המאכלים (כיון שבחריף לא שייך נט בר נט גם בהיתרא כמבואר ב"ד צ"ה), אלא אם כן בישל אותם לפני הפסח ובכלים שאינם בני יומם (שלישית שו"ע סתם חריף לא משוי לשבח ויש דין פגום בפסח).

דעת פוסקי אשכנז

בדרכי משה משמע שטעם ההיתר הוא מצד שהכלים לא היו בני יומם בשעת הבישול קודם הפסח

10. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן תמז

מיהו צ"ע אהא דמחמיר בדבר שנתבשל קודם פסח בסתם כלים ולא נזהרים מחימוץ דהרי אף אם היו הכלים חמוצים מכל מקום אינו אלא נותן טעם בר נותן טעם ועדיין היתר דשרי כדאיתא לקמן סימן תנ"א (עמ' סט) ותנ"ב (עמ' עד) והכי קיימא לן כדאיתא ביורה דעה סימן צ"ה:

השו"ע החמיר רק בדגים מלוחים שהושרו בפסח בכלי חמץ ולא במה שהוכן קודם הפסח

11. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תמז סעיף ה

בשר יבש וגבינה ודגים שנמלחו קודם הפסח ולא נזהרו בהם, מותר לאכלם בפסח; מיהו דגים מלוחים השרוים במים בפסח בכלי חמץ, יש להחמיר לזהר מהן מפני שהם בולעים בפסח מפליטת הכלים, וחמץ בפסח במשהו.

הרמ"א החמיר בחומרים שלא נזהרו בכשרותם שבפסח חוזרים ואוסרים במשהו. ובבישול בכלי חמץ אסר מהדין בכלים בני יומם

הגה: ויש חולקין ומחמירין והטעם דאף דנתבטל קודם הפסח חוזר וניעור בפסח. משנ"ב... ובדיעבד אין להחמיר באלו (נד) ובדיעבד אין להחמיר - ר"ל כל הדברים האמורים בהג"ה שנהגו להחמיר הוא רק לכתחלה אבל בדיעבד שכבר בישל אותם ואפילו בלי הדחה ושריה וא"ל לקיימם עד אחר הפסח אין להשליכם לאיבוד ומותר לאכלם בפסח וכ"ש שאין אוסרין תערובתן אפילו בפחות מששים כיון שהוא רק חשש ספק משהו דרבנן. אבל בשומן מהותך בכלי חמץ, אסור באכילה מדינא אם לא היו נזהרין בשעת עשייתו מחמץ ושלא התיכו אותו בכלי חמץ שהם בני יומן וכן כל דבר שמבשלים בכלי חמץ, כגון יין מבושל או מרקחת וכדומה, אסור בפסח.

המשנ"ב מסביר שגם בסתם כלים מחמירין מספק שמהם בני יומם. ומתיר התבשיל בדיעבד רק בבושל קודם הפסח בכלי שודאי אינו בני יומם

12. משנה ברורה סימן תמז ס"ק נח

(נח) שהם בני יומן - דמשום חומרא דחמץ לא אמרינן סתם כלים אינן בני יומן ואפילו אומר עכשיו ברי לי שלא היה הכלי בן יומו מבליעת חמץ וגם ברי לי שלא נתערב פירור חמץ בתוך השומן מ"מ אסור כיון דבעת התכת השומן לא היה לשם פסח אמרינן מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה.

אכן אם בישלו אותו מתחלה לשם פסח אלא שהיה הכלי אינו בני יומן מותר לאכלו בפסח (אבל בישל בפסח לא יועיל באינו בני יומו כמבואר ברמ"א תמ"ז ט'). ובלבד שיערה אותו קודם פסח לכלי פסח ומ"מ לכתחלה אין להתיר השומן בכלי חמץ אפילו אם ידוע לו שהוא אינו בני יומן:

המג"א מסביר בדעת הרמ"א שבחמץ לא שייך נט בר נט כיון שיש עליו שם איסור

13. מגן אברהם סימן תמז ס"ק כד

כד שמבשלים בכלי חמץ. ולא שרי' מטעם נ"ט בר נ"ט דהתיר' דדוקא היתר גמור כגון בשר שנתערב אותו טעם מועט עם החלב אינו ראוי לחול עליו שם חדש דהיינו בשר בחלב אבל חמץ הרי הוא שמו עליו כמו שהיה

הפמ"ג הביא מחלוקת בכף ששמשו בה בכלי חמץ והשוב הגיסו בה מאכל פסח

18. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן תנב ס"ק א

והנה לפי זה יצא לכאורה דין חדש, באם בשלו מים בקדירה חמץ בת יומה מודחת יפה ותחבו כף חדש במים דנעשה הכף חמץ ואח"כ הגיסו בכף זה שומן י"ל דמותר לכתחלה לפסח, דהוה שלש נותן טעם ב' כלים ומים כו'. ועיין ט"ז כאן אות י"א אסור זה.

שו"ע הרב חושש להשתמש לכתחילה בתבשיל שבושל בכלי חמץ אמנם מתיר תבשיל אחר שנתערב בו התבשיל הראשון אמילו בפסח אם יש 60 כנגדו ולא אוסר בכלשהו בפסח כשאר חמץ

19. שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תמו סעיף מה

אבל אם נתכוין בהתכתו כדי לאכול ממנו בפסח ונזהר בו מפירורי חמץ אף על פי שהתיכו בתוך קדירה של חמץ בת יומה מותר לאכלו בפסח שהרי אין בו אלא נותן טעם בן נותן טעם של היתר...

ויש חולקין על זה ואומרים שלא התירו נותן טעם בן נותן טעם של היתר אלא כשהיתר והאיסור הן שמות מחולקין שאין שמותיהן שוין זה לזה כגון בשר בחלב שכשר לבדו הוא היתר גמור ושמו בשר ונותן טעם בן נותן טעם שלו מותר לאכלו בחלב...

ולענין הלכה יש להחמיר לכתחלה כסברא האחרונה אבל אם בתוך הפסח נתערב השומן זה במאכלים אחרים אינו אוסר במשהו כמו שאם היה בלוע בתוכו טעם ממשות החמץ עצמו אלא מתבטל הוא בס' כיון שלפי סברא הראשונה מותר לאכלו בלא שום ביטול ויש אומרים שאפילו ס' אין צריך לבטלו לפי שבדיעבד סומכין לגמרי על סברא הראשונה ויש לסמוך על דבריהם במקום הפסד מרובה או שעת הדחק: